

Dokumenttyp Rutin	Beslutad av Vård- och omsorgsförvaltningen	Giltig fr o m 2023-05-17
Dokumentansvarig Enhetschef Myndighetsenheten	Gäller för Vård- och omsorgsförvaltningen	Senast reviderad 231026

Rutin för parboende i särskilt boende inom äldreomsorgen

1 Rätt att bo tillsammans i särskilt boende

I enlighet med socialtjänstlagen (SoL) 4 kapitlet 1c§ har äldre människor som beviljas plats i särskilt boende rätt att fortsätta bo tillsammans med sin make eller sambo i det särskilda boendet. Detta gäller oavsett om maken eller sambon har behov av särskilt boende eller inte.

Om båda makarna/samborna har behov av särskilt boende regleras parboendet i 2 kap 2§ socialtjänstförordningen. I sådana fall ska var och en av makarna för egen del ansöka om särskilt boende, om de så önskar, även begära att de ska beredas plats på samma särskilt boende.

Syftet med rätten att bo tillsammans i särskilt boende är att par ska kunna fortsätta bo tillsammans även om den ena parten behöver så omfattande stöd, vård och omsorg att han eller hon behöver bo i ett särskilt boende. Denna möjlighet ingår i en skälig levnadsnivå för äldre personer som varaktigt bor eller har bott tillsammans. Insatsen är frivillig och förutsätter att båda parter vill fortsätta bo tillsammans.

1.1 Tillämpningsområde

Lagstiftningen och riktlinjerna för parboende i särskilt boende inom äldreomsorgen gäller äldre personer över 65 år och omfattar inte personer med funktionsnedsättning som har beslut om särskilt boende enligt SoL eller Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade 1993:387 (LSS).

Riktlinjerna gäller i de fall då endast den ena parten har biståndsbeslut om särskilt boende.

1.2 Definitioner

- Äldre: en person över 65 år.
- Medboende: den person som flyttar med till ett särskilt boende utan att själv ha bistånd till insatsen.
- Make/sambo: könsneutralt, avser både maka och make. I lagstiftningen jämställs

gifta makar med sammanboende par som stadigvarande sammanbott och har gemensamt hushåll.

- Varaktigt sammanbott: paret ska ha levt tillsammans en längre tid. Hur länge de ska ha bott tillsammans fastställs inte utan detta avgörs efter en helhetsbedömning i det enskilda fallet.

2 Ansökan

Personen som ansöker om särskilt boende kan i samband med det även ansöka om möjlighet för medboende att flytta med. Den som redan bor i särskilt boende kan också ansöka om detta.

Ansökan om medboende prövas efter ansökan från den enskilde.

Anhöriga eller legal företrädare kan aktualisera insatser men inte ansöka.

2.1 Utredning

Vid utredningen ska biståndshandläggaren dels utreda om paret varaktigt har sammanbott och dels om de vill fortsätta att bo tillsammans i det särskilda boendet. Biståndshandläggaren ska noggrant pröva om båda makarnas uppfattningar om gemensamt boende är väl övervägda och att de kan överblicka konsekvenserna av detta. Vill personen som beviljats särskilt boende sammanbo är det den personens skäliga levnadsnivå som ska prövas. Om endast den ena av makarna vill sammanbo finns det inga förutsättningar för att bifalla en sådan begäran.

2.2 Överklagan

Beslutet om att få sammanbo i ett särskilt boende är ett biståndsbeslut och kan överklagas. Det är personen som har eller ska beviljas särskilt boende som överklagar avslag på ansökan om medboende. Skälen för avslag kan vara att makarna inte bedömts bo eller ha bott varaktigt tillsammans eller att de inte är överens om att bo tillsammans.

2.3 Dokumentation

Om den medflyttande inte har egna biståndsinsatser har verkställigheten ingen dokumentationsskyldighet. Om den medflyttande har egna beslutade biståndsinsatser som utförs i det särskilda boendet så sker dokumentationen i en egen personakt. Däremot kan den medflyttande i vissa situationer behöva omnämnas i den andra personens dokumentation.

3 Beslut

Beslut om medboende fattas enligt 4 kapitlet 1 och 1 c § SoL. I beslutet ska det framgå att paret beviljas att bo tillsammans om det ingår i ansökan.

För medboende fattas inget beslut om plats på särskilt boende. Om medboenden har behov av insatser görs en ansökan hos biståndshandläggaren på samma sätt som för ordinärt boende.

I samband med att ansökan om medboende beviljas ska biståndshandläggaren ta reda på hur paret vill att beslutet ska genomföras för att de ska ha upplevelsen av att bo tillsammans. Denna information behövs för att matcha önskemålen med möjligt särskilt boende.

Ett gynnande beslut kan inte återkallas enbart på grund av att den enskilde tackar nej till erbjudet boende. Den enskilde får fortsätta att ha ansökan aktuell och ett nytt erbjudande ges så snart det är möjligt.

3.1 Verkställande av beslut

Generellt ska kommunen se till att erbjudandet tillgodoser den enskildes behov och tillförsäkrar en skälig levnadsnivå. Arbetsmiljön ska också säkerställas så att den enskildes behov av stöd kan tillgodoses. Det ska finnas plats för personalen att hjälpa den boende och det ska finnas plats för hjälpmedel.

Så långt det är möjligt ska den biståndsberättigades önskemål beaktas, till exempel om man vill bo i samma lägenhet eller i varsin lägenhet. Insatser ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde och denne ska ha inflytande över hur en beslutad insats verkställs. Den enskilde har dock inte en oinskränkt rätt att få som han eller hon vill.

Makar som båda är berättigade till särskilt boende har rätt att vänta i sin bostad tills plats kan beredas på samma boende.

Om någon av makarna vistas på korttidsboende i avvaktan på anvisning till särskilt boende kan det bli aktuellt att den prioriteras först som vistas på korttidsboende.

4 Boendet

I Sölvesborgs kommun finns två typer av boenden där äldre kan bo, särskilt boende med somatisk inriktning och särskilt boende för personer med demenssjukdom.

Personer som båda har demenssjukdom har rätt att ansöka om och beviljas att få sammanbo med sin make eller sambo på särskilt boende med demensinriktning. Par- och medboende kan dock försvåras inom ett särskilt boende med demensinriktning, om inte båda makarna eller samborna har behov av ett sådant boende. En helhetsbedömning av vilken boendeform och lösning som bäst kan tillgodose behoven ska göras i varje enskilt fall. Exempelvis kan det ibland fungera att makarna eller samborna bor tillsammans på en somatisk avdelning. Om den biståndsberättigade lider av en demenssjukdom kan nämnden erbjuda den medboende en lägenhet eller ett rum i den avdelning som är inriktad på somatisk vård och omsorg. En sådan lösning säkerställer att den biståndsberättigade får sina behov tillgodosedda, samtidigt som beslutet om medboende verkställts genom

erbjudandet till den medboende. (socialstyrelsens vägledning s. 22)

Parboende eller medboende kan verkställas i samma lägenhet eller i var sin lägenhet i samma särskilda boende. Det viktiga är att personerna upplever sig sammanbo. Detsamma gäller för de par där båda har beslut om särskilt boende.

Inga lägenheter i Sölvesborgs kommun är särskilt avsatta för parboende på grund av lägenhetsstorlek och utformning utan varsin lägenhet behövs i normalfallet.

5 Villkor för medboende

5.1 Parets ansvarsfördelning

Enligt äktenskapsbalken ska makar fördela utgifter och sysslor mellan sig och bidra till det underhåll som behövs för att tillgodose gemensamma och personliga behov. När paret bor i varsin lägenhet ansvarar personalen på det särskilda boendet för den biståndsberättigades praktiska insatser i hemmet. När paret delar lägenhet görs en bedömning av vilka faktiska resurser som finns hos makarna tillsammans.

Reglerna om hushållsgemenskap innebär att den biståndsberättigades rätt till hjälp med insatser i det särskilda boendet kan komma att påverkas av en medboende. SoL förutsätter att personer som bor i en hushållsgemenskap hjälper varandra med hushållssysslor. Det innebär att det förutsätts att den medboende gör hushållssysslor i den gemensamma bostaden, och att den biståndsberättigade därmed inte har rätt till motsvarande insatser gällande hushållssysslor enligt 4 kapitel 1 § SoL.

Den medboende har ingen omvårdnadsplikt gentemot den biståndsberättigade. Därför avgör den medboende själv i vilken omfattning han eller hon vill hjälpa till med personlig vård av den andra personen.

5.2 Medboende utan behov av stöd

Om den medboende inte har beviljats några insatser enligt SoL för egen räkning sköter han eller hon sig på egen hand. Detta gäller såväl matlagning som tvätt och städning.

5.2.1 Mat och måltider

För den medboende gäller att betala ordinarie helpensionsavgift enligt gällande bestämmelser eller att lösa sina måltider på annat sätt under de förutsättningarna som finns på respektive särskilt boende.

5.2.2 Tvätt och städning

Den medboende ska i huvudsak ta hand om sig själv som om han eller hon bor i ett ordinärt boende. Det innebär till exempel att ta hand om tvätt och städning. Där badrummen i särskilda boenden inte är utrustade med tvättmaskiner kan boendets tvättstuga användas, exempelvis vid vissa tidpunkter i veckan. Vill den medboende ha hjälp med tvätten ansöker han/hon om hemtjänst, se 5.2.3

Den medboende städar sin egen lägenhet och ansvarar själv för städmaterial och rengöringsmedel.

Den medboende tvättar sin egen tvätt i befintliga tvättrum i boendet eller på annat sätt. Vid tvätt på särskilda boendet tillhandahålls viss utrustning enligt samma rutiner som personer med beviljat bistånd särskilt boende.

Om man bor i samma lägenhet gäller ansvarsfördelningen enligt punkten 5.1

5.2.3 Hemtjänst

Om den medboende behöver hemtjänst görs en ansökan hos biståndshandläggare som utreder behovet. Efter utredning och beslut skickas beställningen till det särskilda boendet som utför insatserna. Ersättning till enheten ger inte för timmarna utan ordinarie resursfördelning gäller för lägenheten.

LOV-utförare får ersättning motsvarande beviljade hemtjänsttimmar.

Den enskilde betalar avgift enligt hemtjänsttaxan för hjälp i boendet både i kommunal och privatregi.

Handläggningen sker på samma sätt som i ordinärt boende.

5.2.4 Hälso- och sjukvårdsinsatser

Enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) ska kommunen erbjuda hälso- och sjukvård åt dem, som efter beslut av kommunen, har biståndsbedömd rätt till boende i särskilt boende för äldre. Den medboende omfattas inte av kommunens skyldigheter utan söker hälso- och sjukvård av primärvården (tröskelprincipen – dvs patienten i första hand skall behandlas på vårdcentral). Boendets hälso- och sjukvårdspersonal ska dock kunna vara behjälplig för den medboende vid akut uppkomna sjukvårdsbehov.

LOV-utförare

I de fall där Tröskelprincipen tillämpas och patienten inte ska behandlas på vårdcentral utan i sitt boende, ska LOV-utförarens personal utföra vårdinsatserna och kommunen debiteras för utförd tid. Likaså skall hjälpmedel hos dessa patienter förskrivas av LOV-utförarens personal men debiteras kommunen.

Debitering för utförd tid sker till samma ersättningsnivå som fastställs i ”ersättningsnivå vård av utomlänspatienter” vad gäller insatser. Kostnader för hjälpmedel skall hanteras via Websesam och ”byte mottagare – betalare”.

Hemsjukvårdsbesök är en avgiftsbelagd insats för patienter som bor i Sölvesborg, underlag för dessa avgifter skall lov-utföraren fyllas i och skickas in till kommunens avgiftshandläggare.

5.2.5 Avgifter

Om den medboende beviljas hemtjänstinsatser omfattas denne av avgiftsreglerna enligt sitt eget biståndsbeslut.

Medboende, som inte har egna biståndsbeslutade insatser, omfattas inte av avgiftsreglerna i SOL 8 kap.

Om den medboende har egen lägenhet i det särskilda boendet debiteras hyra enligt eget hyreskontrakt. Makar boende i samma lägenhet delar på hyran.

Enligt Lagen om vissa kommunala befogenheter 2 kap 7 § får kommuner utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster, vilka är avsedda att förebygga skador, olycksfall eller ohälsa och som inte utgör personlig omvårdnad åt personer som fyllt 67 år.

Om makarna bor i samma lägenhet är det den medboendes ansvar att ta hand om tvätt och städning. Om den medboende bor i eget rum/lägenhet är denne ansvarig för att själv ta hand om sin tvätt och städning.

Om makarna bor i samma lägenhet får de välja om den medboende ansvarar för parets mathållning eller om de väljer helpension. Om den medboende bor i egen lägenhet får denne välja mellan helpension eller att lösa sina måltider på annat sätt.

Om makarna bor i samma lägenhet erhåller de båda minimibelopp som sammanlevande, jämlikt SOL 8 kap 7 §.

Det bör påpekas att den medboende inte kan erhålla någon kompensation genom tillägg till minimibeloppet för denna avgift utan debiteras fullt ut.

Avgifterna kan inte överklagas enligt SOL 16 kap. Avtal om helpension upprättas mellan den medboende och chefen på boendeenheten. Inga avgiftsbeslut meddelas.

Ovanstående avgift är enligt skatteverkets bedömning att betrakta som social omsorg och därmed inte momspliktig.

6 Hyresrättsliga frågor

Redan vid inflyttning ska den medboende informeras om vad som händer om biståndsbehovet upphör genom att den som beviljats boendet avlider eller av andra skäl.

När det handlar om medboende ska det på hyreskontakten skrivas till följande formulering under rubriken övriga bestämmelser:

Detta hyresavtal avser rätt till par/medboende boende på grund av beslut om rätt till sammanboende med maka/make eller sambo till boende i anslutning till dennes bostad. Hyresavtalet gäller tillsammans med undertecknad bilaga avseende särskild boendeform samt under förutsättning att hyresnämnden godkänt avstående från besittningsskydd enligt särskild bilaga.

En bilaga med förtydligande till hyresavtal avseende särskild boendeform för lägenhet upprättats och skrivs under av båda parter.

Hyresgästen i särskilt boende har normalt besittningsskydd. Besittningsrätten kan avstås av hyresgästen. Detta ska vara skriftligt. Hyresnämnden ska godkänna avståendet om det görs innan hyresförhållandet inleds. Blankett finns på hyresnämndens hemsida <https://www.domstol.se/amnen/hyra-bostadsratt-och-arrende/hyra-av-bostad-och-lokal/avtal-hyrestid-och-uppsagning/bostad/ansok-om-hyresnamndens-godkannande/>

Avstående från besittningsrätt görs med anledning av att Sölvesborgs kommun behöver ställa platsen till förfogande om behovet av par/medboende skulle upphöra. Denna överenskommelse gäller i normalfallet i fyra år från tillträdesdagen om ingen annan längre tid har motiverats i ansökan till hyresnämnden.

Vi använder oss av följande text i blanketten till hyresnämnden där vi kryssar i alternativet nr 2 - att om hyresvärden säger upp avtalet på grund av en annan orsak som anges tydligt i det följande:

Hyresgästen innehar bostaden med stöd av särskilt beslut för sammanboende med make/maka eller sambo som har bostad inom vård- och omsorgsboendet. Med hänsyn till att beslutet för make/maka eller sambo ligger till grund för rätten till bostad är vi överens om att rätt till förlängning föreligger så länge som biståndsbeslut om vårdbehov föreligger – se hyresavtal med bilagor.

När blanketten skickas till hyresnämnden ska alltid hyreskontrakt samt bilaga om medboende bifogas blanketten.

Om inte besittningsskyddet avståtts ska det framgå av hyresavtalet att det är fråga om kategoriboende och att avtalet kan komma att sägas upp om inte hyresgästen tillhör kategorin eller är i behov av bostad för parboende. Om den medboende inom ramen för par/medboendet fått en lägenhet som är skild från den boståndsberättigades lägenhet behöver hyresavtalet utformas med hänsyn till det.

Utformningen av hyresavtalet enligt föregående stycke innebär inte att besittningsskyddet avtalats bort, men det innebär att parterna är överens om att det är ett kategoriboende och det väger tungt vid en tvist i hyresnämnden.

Den tidigare medboende har tre månaders uppsägningstid och rätt till stöd från kommunen i form av information kring vilka hyresvärdar som finns för att söka lämplig bostad. Den medboende förväntas att själv aktivt söka bostad och uppmanas redan vid inflyttningen att ställa sig i bostadskö eller behålla det tidigare boendet.

Kommer inte parterna överens sägs hyresgästen upp och tvisten överlämnas till hyresnämnden för prövning.

Ansvarig i vård- och omsorgsnämnden för att skriva under hyreskontrakt, bilaga kopplat till medboende samt att skriva under blanketten om avstående av besittningsrätt ligger på enhetschefen på det särskilda boendet. Alla hyreskontrakt och bilagor sparas i original och upprättas i två exemplar. Alla original samt kopia på blanketten till hyresnämnden skickas till boendesamordnare.

Ansvarig för att säga upp kontraktet kring medboende då behovet av medboende upphör ligger på enhetschefen på det särskilda boendet.

Lov-utförare

Då LOV-utförare har egna lägenhetskонтракт med hyresgästen behöver de också ha en egen upprättad bilaga med motsvarande text som Sölvesborgs kommun använder. LOV-utförare skickar själva underlagen till hyresnämnden och bevarar materialet hos sig. Dessa ska inte skickas till kommunens boendesamordnare.

7 Ersättning till utföraren

Uppdraget att utföra hemtjänsten vid parboende tillfaller alltid det aktuella särskilda boendet dock ersätts inte det särskilda boendet enligt hemtjänsttaxan utan får ersättning enligt ordinarie resursfördelning som för övriga lägenheter.

LOV-utförare

Vid parboende ersätts LOV-utförare för medboende utan behov av stöd med eventuell heldygnskost om den enskilde så önskar. Detta innebär att leverantören endast erhåller ersättning för heldygnskost. Sölvesborgs kommun debiterar den enskilde för maten. Om den medboende är i behov av stöd ersätts leverantören enligt hemtjänsttaxa efter beviljade boståndsbehov efter ersättningsnivån för

hemtjänst enligt LOV i hemtjänst för innerstaden. LOV-utförare fakturerar Sölvesborgs kommun genom att ta schablontiden i beslutet * 4,33 veckor/ 60 minuter för att få ut antal timmar som ska faktureras för månaden. Leverantören ansvarar för hyresförhållandet med den enskilde. (Enligt avtal för särskilt boende LOV mellan Sölvesborgs kommun och Frösunda Omsorg AB 2020-04-17)

8 Förtydligat flöde inom kommunala boenden

- Ansökan om medboende görs till biståndshandläggare.
- Vid bifall erbjuds lämpligt bostad den medboende av boendesamordnare.
- Lägenhetskontrakt i två ex upprättas av boendesamordnare som är speciellt framtagit för medboende men formuleringar i hyreskontraktet, särskild bilaga samt blankett till hyresnämnden. Detta skickas till enhetschefen på boendet.
- Enhetschefen på boendet skriver tillsammans med hyresgästen under alla 3 dokument. Original av hyreskontrakt och bilaga skickas till boendesamordnare.
- 3 dokument skickas av boendesamordnare till hyresnämnden, kopia på hyreskontrakt samt bilagan. Originalen av hyresnämndens blankett skickas, kopia sparas hos boendesamordnare.
- När hyresnämndens beslut skickats tillbaka till enhetschefen, lämnas denna blankett i original till boendesamordnare. Hyresnämndens beslut sparas med övriga dokument när beslutet kommer åter.
- Förnya processen med hyresnämnden efter 4 år om de inte godkännt en längre tid för avstående av besittningsrätten.
- Enhetschefen säger upp hyresavtalet när förhållandet för rätten till medboende upphör.

LOV-utförare

- Ansökan om medboende görs till biståndshandläggare.
- Vid bifall erbjuds lämpligt bostad den medboende av boendesamordnare.
- Lägenhetskontrakt i två ex upprättas av LOV-utföraren som är speciellt framtagit för medboende men formuleringar i hyreskontraktet, särskild bilaga samt blankett till hyresnämnden.
- Enhetschefen på boendet skriver tillsammans med hyresgästen under alla 3 dokument.
- 3 dokument skickas av LOV-utförare till hyresnämnden, kopia på hyreskontrakt samt bilagan. Originalen av hyresnämndens blankett skickas, kopia sparas i verksamheten.
- Förnya processen med hyresnämnden efter 4 år om de inte godkännt en längre tid för avstående av besittningsrätten.
- Enhetschefen säger upp hyresavtalet när förhållandet för rätten till medboende upphör.

9 Mer att läsa om parboende

Riksdagens proposition ”Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen”, prop 2011/12:147.

Nationell utvecklingsplan för vård och omsorg om äldre, prop 2005/06:115.

Socialutskottet betänkande 2011/12:SoU21 ”Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen”.

Vägledning för tillämpning av socialtjänst- och hyreslagstiftningen: ”Rätten att fortsätta bo tillsammans i ett äldreboende”. Socialstyrelsen och Boverket, 2013.

Cirkulär 12:51, ”Utvidgad parbogaranti”, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).